

Andrzej Czyżewski, Anna Matuszczak

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

WYDATKI BUDŻETOWE NA ROLNICTWO, RYNKI ROLNE, ROZWÓJ WSI I KRUS W WARUNKACH ZMIENIAJĄCEJ SIĘ OPCJI W POLITYCE GOSPODARCZEJ POLSKI

*BUDGETARY EXPENDITURES ON AGRICULTURE, AGRICULTURAL MARKETS, RURAL
DEVELOPMENT AND ASIF IN THE CONDITIONS OF CHANGING OPTIONS IN POLAND'S
ECONOMIC POLICY*

Słowa kluczowe: wydatki budżetowe, KRUS, polityka gospodarcza, opcja fiskalna, opcja monetarna

Key words: budgetary expenditures, KRUS, economic policy, fiscal option, monetary option

JEL codes: E62, H50, H60

Abstrakt. Celem artykułu jest wskazanie wydatków na KRUS względem zmian, które zaszły w budżecie rolnym Polski po 2016 roku pod wpływem nowej opcji w krajowej polityce gospodarczej, a także pozycji KRUS w długim okresie. Omówiono teoretyczne przesłanki i skutki zmiany opcji w polityce gospodarczej, następnie przeanalizowano poziom oraz udział wydatków na sektor rolny w budżecie ogółem oraz PKB. Skoncentrować się na kwestiach społecznych związanych z sektorem rolnym przez pryzmat wydatków na KRUS. Stwierdzono, że udział wydatków budżetowych na ten cel w ogóle wydatków budżetowych państwa w długim okresie sukcesywnie spadał. Poziom wydatków budżetowych na KRUS zbliżony nominalnie do 18 mld zł rocznie stabilizuje się, natomiast pozostaje potrzeba utrzymania dotychczasowych świadczeń, zarówno co do poziomu, jak i skali.

Wstęp

Przyjęto, że polityką gospodarczą steruje się poprzez dominantę albo podaży pieniądza (opcja monetarna), albo wydatków budżetowych (opcja fiskalna). W jednym i drugim przypadku może mieć to miejsce przez działania ekspansywne lub restrykcyjne. Przedstawiono możliwości i konsekwencje takich wyborów. W odniesieniu do budżetu rolnego Polski po 2016 roku nastąpiło przejście opcji proliberalnej (sterowania przez podaż pieniądza) do prospołecznej (sterowanej przez wydatki budżetowe), co przejawia się ograniczeniami wydatków w krajowym budżecie rolnym. Nie kompensują ich niestety wydatki z budżetu środków europejskich (BSE). Pojawiły się symptomy renacjonalizacji budżetu rolnego, polegające na początkowym wzroście wydatków krajowych i relatywnym spadku wydatków BSE, jednak w różnym stopniu w latach 2017 i 2018. Motywy tej renacjonalizacji słabną wobec tego, że ogólnogospodarcze potrzeby budżetowe kraju nie pozwalają na utrzymanie na stabilnym poziomie wydatków z budżetu krajowego. Tak więc prospołeczne ogólnokrajowe inicjatywy wydatków budżetowych po 2016 roku skutkują negatywnie dla sektora rolnego w zakresie przeznaczonych dla niego wydatków. Pozostaje zatem pytanie, czy dzieje się to „po równo” kosztem szczegółowych wydatków na tytuły rolne, a przede wszystkim względem innych wydatków społecznych, takich jak Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS).

Material i metodyka badań

Przeanalizowano kolejno poziom oraz udział wydatków na sektor rolny (wydatki na rolnictwo, rynki rolne i rozwój wsi) w budżecie ogółem oraz PKB, uwzględniając wydatki na KRUS oraz fundusze z BSE, a następnie skoncentrowano się bliżej na kwestiach społecznych związanych z sektorem rolnym przez pryzmat wydatków na KRUS. Badania dotyczą przede wszystkim dwóch ostatnich lat (2016 i 2017), niemniej dla szerszych porównań sięgnięto także do wcześniejsze-

go okresu (aż do 1997 roku). Zastosowano analizę struktury i dynamiki, a materiał źródłowy zaczerpnięto z projektów ustaw budżetowych dla odpowiednich lat [Czyżewski 1997-2016].

Teoretyczne przesłanki zmiany makroekonomicznej opcji w polityce gospodarczej

Polityka gospodarcza obejmuje kluczowe polityki, za pomocą których państwo oddziałuje na gospodarkę, stosując określone narzędzia i środki, aby osiągać założone przez siebie cele. Warunkowana jest ona otoczeniem doktrynalnym (tj. teorią ekonomii), czynnikami wewnętrznymi cechującymi dany kraj oraz zewnętrznymi (procesami integracji, globalizacji) [Gajda-Kantorowska, Tarnawska 2009]. Jednym z modeli, który opisuje zasady prowadzenia polityki gospodarczej jest model „wahadła”, będący pewną idealizacją tych działań, jednak znajduje on swoje teoretyczne podstawy w teoriach cyklu koniunkturalnego i konieczności dostosowywania polityki gospodarczej w celu schładzania bądź podgrzewania koniunktury. Dlatego przemienność opcji polityki gospodarczej wynika z występowania cyklu koniunkturalnego i jego wpływu ocenianego w różnych aspektach (m.in.: przez politykę antycykliczną, instrumentarium w polityce handlowej czy asynchroniczność cykli w badanych krajach), dlatego model ten jest bliski koncepcji politycznego cyklu koniunkturalnego. W praktyce oznacza on naprzemienne stosowanie polityki restrykcyjnej i ekspansywnej. Opcje w polityce gospodarczej przedstawione są jako efekty zmian stopy procentowej i deficytu budżetowego [Czyżewski i in. 2006]. Ponadto w rozważaniach w ramach tego modelu przyjmuje się potrzebę przemienności realizowanych opcji jako warunku zrównoważonego rozwoju, zarówno w ujęciu makroekonomicznym, jak i sektorowym (np. rolnictwa). Przemienność opcji, zbieżna z działaniem „wahadła” polega raz na konieczności hamowania inflacji, innym razem – dynamizowania rozwoju gospodarczego. Brak owej przemienności może doprowadzić do negatywnych konsekwencji, wyrażających się osłabieniem wzrostu gospodarczego, zahamowaniem przemian strukturalnych, wzrostem bezrobocia bądź inflacji. Stosowanie zasady „wahadła” wynika z potrzeby zbieżności polityki gospodarczej z cyklem koniunkturalnym, łagodzenia jego negatywnych skutków oraz, co najważniejsze, utrzymywania wzrostu gospodarczego na przyzwoitym poziomie [Basu, Taylor 1999]. Jednocześnie ukazuje logikę i konsekwencje przejścia z wariantu bardziej ekspansywnego do defensywnego zarówno w polityce o dominacji pierwiastków monetarnych, jak i fiskalnych.

Przyjmując, że nadrzędnym celem polityki gospodarczej, zarówno monetarnej, jak i fiskalnej jest dążenie do podniesienia przeciętnej efektywności wykorzystania dostępnych czynników produkcji, należy wskazać na cztery możliwe warianty kształtowania się warunków dla produkcji rolnej [Cramer, Jensen 1992]. Dla przykładu, pierwszy z nich odnosi się do przypadku ekspansywnej polityki monetarnej i charakterystycznego dla niej spadku realnych stóp procentowych, co sprzyja koniunkturze i może skutkować procesami inflacyjnymi – wzrosną zarówno ceny artykułów rolnych, jak i środków do ich produkcji. Przy braku korekty ze strony rządowej może to spowodować rozwarcie się nożyc cen, ze względu na wyższą elastyczność cenową i dochodową popytu na produkty pozarolnicze oraz szybsze możliwości zwrotu zainwestowanego poza rolnictwem kapitału. Zjawisku temu będzie towarzyszyć początkowo tendencja do deprecjacji kursu waluty krajowej, tak długo jak korzystne efekty cenowe *terms of trade* w handlu produktami rolnymi (wzrost eksportu) przeważać będą nad efektami wolumenowymi. Sytuacja ulegnie zmianie, gdy prowadzenie dalszej ekspansji pieniężnej będzie zagrażało np. utrzymaniu w ryzach procesów inflacyjnych. Dokładnie odwrotne mechanizmy występują w przypadku prowadzenia defensywnej polityki monetarnej. Natomiast odmiennymi, niealternatywnymi wariantami jest oddziaływanie polityką fiskalną, również w opcji ekspansywnej i defensywnej [Czyżewski 2001]. W literaturze można odnaleźć analizy związane z działaniem zasady „wahadła” w różnych krajach (w Niemczech, we Francji, w krajach Beneluksu, we Włoszech, w Rosji) w relatywnie długim, kilkunastoletnim okresie [Czyżewski i in. 2006, Czyżewski, Kułyk 2012]. Na podstawie tych obserwacji można założyć, że od 2016 roku w Polsce następuje strategiczna zmiana opcji gospodarczej z proliberalnej na prospołeczną.

Wydatki na sektor rolny w Polsce po 2016 roku. Dynamiki i podstawowe relacje

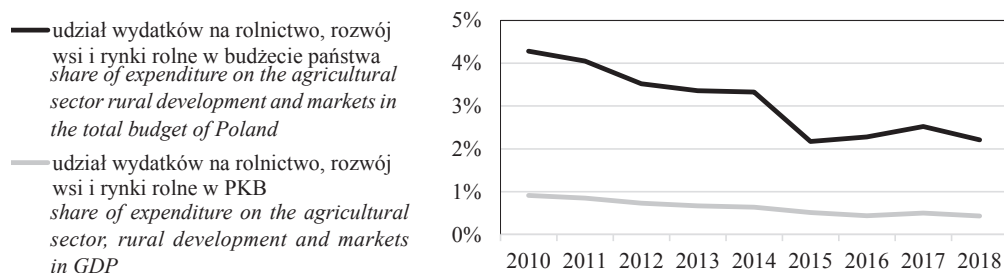
Ogółem wydatki na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne wraz z KRUS i BŚE w okresie dwóch lat, tj. po 2016 roku, gdy nastąpiła zmiana opcji gospodarczej Polski, spadły o 2,32%, przy realnym wzroście ogólnych wydatków budżetowych w 2018 roku o prawie 1% oraz planowym wzroście PKB o około 4%. Jest to istotny spadek pozycji budżetu rolnego państwa w hierarchii wydatków budżetowych w gospodarce narodowej. Warto zauważyć, że w 2018 roku udział budżetu rolnego państwa (z KRUS i BŚE) w PKB wyniesie 2,37%, podczas gdy w 2017 roku było to 2,47%, a w 2016 roku 2,89%. Działo się tak m.in. za sprawą obniżonych wydatków w krajowym budżecie rolnym na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne, także uwzględniając KRUS. Podkreślić zatem należy, że sukcesywne obniżenie udziałów budżetu rolnego Polski w ogólnym budżecie państwa, jak i w PKB Polski w 2018 roku następuje pomimo realnego wzrostu BŚE o 3,03% (nominalnie o ok. 1,28 mld zł). Gdyby nie ten wzrost deprecjacja budżetu rolnego państwa w 2018 roku byłaby zdecydowanie większa. Niepokój budzi też to, że malejący udział wydatków na sektor rolny w Polsce (wraz z KRUS) nie jest wyjątkiem, a zjawisko postępujące co najmniej od 2010 roku. W 2018 roku realnie maleją wydatki na wszystkie części krajowego budżetu rolnego, z wyjątkiem wydatków na rolnictwo i łowiectwo. Regres dotyka m.in. wydatków na rozwój wsi, rynki rolne, budżety wojewodów, rezerwy celowe, wydatki zaplanowane w innych częściach budżetowych w zakresie rolnictwa oraz KRUS. Sytuację budżetową w 2018 roku „ratują” rosnące wydatki z BŚE, a także środki na pożyczki z BGK, które są także środkami Unii Europejskiej (UE).

Łączne wydatki z krajowego budżetu na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne wraz z budżetami wojewodów oraz rezerwami celowymi i wydatkami zaplanowanymi w innych częściach budżetowych wniosą w 2018 roku 8,79 mld zł i będą realnie o 11,51% niższe niż w 2017 roku. Natomiast wliczając wydatki budżetowe na KRUS ogólna kwota wydatków wzrasta do 26,73 mld zł, tj. realnie o 5,49% mniej niż w 2017 roku. Udział łącznych wydatków na omawiany sektor w PKB (bez KRUS i BŚE) w 2018 roku wyniesie 0,43% (rys. 1). Tak więc w relacji do PKB udział ten jest najniższy od ośmiu lat i jednocześnie o połowę niższy niż w 2010 roku – z uwzględnieniem wydatków na KRUS wyniesie on w 2018 roku zaledwie 1,3% w porównaniu do wyższych wartości w minionych latach (np. 2,1% w 2010 roku). Także w tym przypadku będzie on najniższy od ośmiu lat.

Powyższe porównania dowodzą, że krajowy budżet rolny (czyli wydatki na sektor rolny pochodzące ze środków krajowych) od 2010 roku sukcesywnie maleje w formule udziałowej względem PKB, co świadczy, że sektor rolny proporcjonalnie nie korzysta z efektów wzrostu PKB w Polsce [Czyżewski, Matuszczak 2013, 2014]. Gdyby nie wsparcie finansowe (także malejące) z BŚE, to wyraźnie narastałyby dysproporcje sektorowe w podziale środków z krajowego dochodu. Po części można to przypisać dostosowaniom do warunków bieżących wywołanych potrzebą ograniczeń finansowych, w związku z bieżącymi wydatkami socjalnymi państwa, jednak skala redukcji jest zbyt duża i nieproporcjonalna, szczególnie gdy wziąć pod uwagę sukcesywny wzrost poziomu PKB w ostatnich latach (w 2017 roku ponad 4% rocznie).

Sytuację budżetu rolnego Polski w 2018 roku ilustruje wysoka asymetryczność dynamiki wydatków z krajowego budżetu rolnego w 2018 roku. Tylko w 6 pozycjach budżetowych zauważa się wzrost realnych wydatków, a aż w 25 spadek, niemniej tylko w 9 z nich spadek ten mieścił się w obszarze zakładanej inflacji (2,3%), w 16 zaś był zdecydowanie wyższy, przy czym w 12 przypadkach spadki roczne planowanych wydatków były przeważnie w granicach od 24 do 6%.

Można zrozumieć, że w sytuacji tak bardzo prospołecznego budżetu państwa występuje dość naturalna chęć do wprowadzania ograniczeń finansowych na wielu polach, jednak należy uznać, że skala redukcji wydatków finansowych na sektor rolny w ostatnich dwóch latach była zbyt duża i nieproporcjonalna, w szczególności gdy pod uwagę bierze się sukcesywny wzrost poziomu PKB w ostatnich dwóch latach. Realna poprawa warunków bytowych ludności wiejskiej w warunkach prospołecznej polityki państwa po 2016 roku powinna być trwała, a zdobycze socjalne typu 500 plus, nie powinny towarzyszyć redukcji wydatków w tym budżecie.

Rysunek 1. Udział wydatków na sektor rolny w budżecie ogółem oraz w PKB

Figure 1. Share of expenditure on the agricultural, rural development and agricultural markets in the GDP

Źródło: opracowanie własne na podstawie [MF 2010-2018]

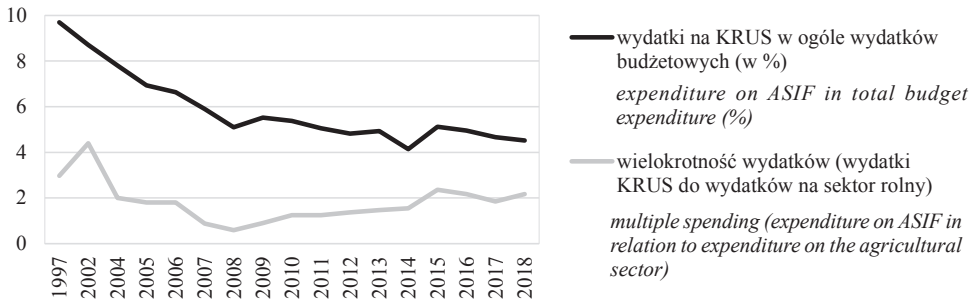
Source: own study based on [MF 2010-2018]

Problem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Szczególną pozycję w strukturze wydatków w krajowych budżetach rolnych zajmuje KRUS. Po pierwsze, nominalnie to największe wydatki, po drugie, podlegają one wyraźnym zmianom [Czyżewski, Matuszczak 2015]. Kwota dotacji budżetowej wydatkowana na potrzeby KRUS (tj. wydatków społecznie zdeterminowanych) w 2018 roku będzie wynosiła 17,94 mld zł, czyli będzie realnie o 2,24% niższa niż w 2017 roku (z uwzględnieniem stopy inflacji). Jednocześnie stanowi ona 204%, a więc ponaddwukrotnie więcej niż zaplanowane w 2018 roku wydatki na rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne w krajowym budżecie rolnym (rys. 2). Należy zauważyć, że relacja ta w 2018 roku jest o 19 p.p. wyższa niż w 2017 roku, co oznacza, że nastąpił powrót do rosnącej tendencji wydatków na KRUS w warunkach bardzo oszczędnych wydatków w 2018 roku na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne. Skłania to do tezy, że ogólnie bardzo napięta sytuacja krajowego budżetu rolnego nie odbiła się ujemnie na planowanych wydatkach na KRUS, które można uznać za komplementarne względem pozostałych części. Ustawodawca mógł też uznać, że jest to działanie zasadne w sytuacji wyraźnego wzrostu w 2018 roku wydatków z BŚE.

Udział wydatków na KRUS w budżecie rolnym Polski w 2018 roku to około 4,52%, ale w 1998 roku było to 10,16%. Oznacza to, że w ostatnich 21 latach udział ten zmniejszył się 2,2 razy, przy czym po 2009 roku udział ten wynosił średniorocznie 4,29% (rys. 3). Dowodzi to także, że rola wydatków na KRUS w budżecie rolnym Polski w długim okresie relatywnie spada, przy czym w okresie przedakcesyjnym, tj. w latach 1998-2003 udział ten spadł o 1,46 p.p., w ciągu kolejnych zaś 15 lat akcesji Polski do UE (2004-2018) spadł o dalsze 3,28 p.p. Można więc sądzić, że stymulacja funkcji ekonomicznych budżetu rolnego Polski trwa nieprzerwanie od kilkunastu lat. Lata 2010-2016 przyniosły względny wzrost wolumenu wydatków na KRUS, a dwa ostatnie lata (2017-2018) realną ich redukcję w granicach 3-2%. Można więc sądzić, że poziom wydatków na KRUS zbliżył się do krytycznego progu wydatków społecznie zdeterminowanych. Z drugiej strony, w omawianym okresie (21 lat) widać wyraźnie jak socjalizacja wydatków na KRUS została ograniczona przez wspomniany ponaddwukrotny (2,2 razy) spadek udziału w ogóle wydatków budżetowych państwa.

Przedstawiona argumentacja przeczy tezie o potrzebie likwidacji KRUS. W ostatnich latach nasilił się proces uszczelniania zasad przyznawania świadczeń z tego tytułu i „rezerwy” w tym zakresie są nikle. Zrównoważone wspieranie zarówno sfery ekonomicznej sektora rolnego, jak i socjalnej w gospodarstwach rolnych, jest w obecnej sytuacji gospodarczej Polski racjonalne i zgodne z zasadą, że ekonomia powinna postulować rozwiązania efektywne ekonomicznie, ale też społecznie adekwatne. Warto podkreślić, że dotacja z budżetu państwa do KRUS stanowi 93,72% ogółu przychodów KRUS bez refundacji kosztów wypłat świadczeń zabiegowych i

Rysunek 2. Wydatki na KRUS w ogóle wydatków budżetowych (%) oraz wielokrotność wydatków (wydatki na KRUS do wydatków na sektor rolny)

Figure 2. Expenditure on ASIF in total budget expenditure (%) multiple spending (expenditure on ASIF in relation to expenditure on the agricultural sector)

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

innych transferów (w 2017 roku było to 91,68%) i 86,54% z refundacją tych świadczeń bez przychodów i wydatków funduszu składkowego (w 2017 roku było to 84,67%, a z uwzględnieniem tych składek ok. 78%). Ogólne koszty funduszu emerytalno-rentowego w tym drugim przypadku wyniosą w 2018 roku 20,73 mld zł. Powyższe wskaźniki dowodzą rosnącej roli tego funduszu w świadczeniach KRUS w 2018 roku.

Wnioski

- Ogółem wydatki na rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne wraz z KRUS i BŚE od początku zmiany opcji gospodarczej Polski spadają. W 2018 roku stanowią one kwotę 48,74 mld zł, czyli 12,37% budżetu ogółem, z czego na sektor rolny (bez KRUS i BŚE) przeznaczonych zostanie 8,79 mld zł (2,21% udziału w budżecie ogółem), na KRUS 17,94 mld zł (co stanowi 4,52% budżetu ogółem), a z BŚE wpłynie 22,01 mld zł. Należy stwierdzić, że na podstawie przeprowadzonych porównań krajowy budżet rolny od ośmiu lat sukcesywnie maleje w formule udziałowej względem wydatków budżetowych ogółem oraz PKB. Tym samym rolnictwo nie korzysta z efektów wzrostu PKB w Polsce. Podkreślić należy, że kluczowe jest w tym wypadku wsparcie finansowe (także malejące) z BŚE, które w pewnym stopniu niweluje dysproporcje sektorowe w podziale środków z krajowego dochodu.
- Krajowy budżet rolny sukcesywnie maleje w formule udziałowej względem PKB w Polsce. Oznacza to, że sektor rolny nie korzystał proporcjonalnie z efektów wzrostu PKB, np. w 2018 roku około 4%. Można wnioskować, że w 2018 roku budżet jest bardzo oszczędny, co dotyczy także budżetu wojewodów i rezerw celowych. Ma to związek z napięciami budżetu państwa w 2018 roku, potęgowanymi wyraźnym wzrostem wydatków na cele społeczne, w tym także dla ludności wiejskiej ze sztandarowym 500+ włącznie.
- Udział wydatków budżetowych na KRUS w ogóle wydatków budżetowych państwa w okresie dwudziestu lat sukcesywnie spadał. W 2018 roku udział ten wyniósł 4,52%, w 2017 roku 4,66%, podczas gdy w 1998 roku 10,16%, a więc zmniejszył się on o ponad połowę, przy czym w latach 2010-2018 spadek ten wyniósł średniorocznie ponad 5%, a odchylenia od tej średniej mieściły się w granicach 3%. Mimo to wydatki na KRUS w 2018 roku będą realnie o 2,24% niższe (ze względu na stopę inflacji) od tych z 2017 roku. Są przesłanki, by twierdzić, że poziom wydatków budżetowych na KRUS zbliżony nominalnie do 18 mld zł rocznie się stabilizuje, rezerwy finansowe zaś uszczelniające świadczenia z tego tytułu są względnie niewielkie, a potrzeby utrzymania dotychczasowych świadczeń oczywiście, zarówno co do poziomu jak i skali.

Literatura/Bibliography

- Basu Susanto, Alan Taylor. 1999. Business cycles in international historical perspective. *Journal of Economic Perspectives* 2 (13): 45-68.
- Cramer Gail, Clearance Jensen. 1992. *Agricultural economics and agribusiness. Chapter 9*. New York: J. Wiley and Sons, Inc.
- Czyżewski Andrzej. 1997-2016. *Opinie o projektach ustaw budżetowych na lata 1997-2016 w części dotyczącej rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych, Dział 0.10, część 32, 33, 35 oraz pozostałe części dotyczące rolnictwa* (Opinions on drafts of budget laws for the years 1997-2016 in the part concerning agriculture, rural development and agricultural markets, Division 0.10, parts 32, 33, 35 and other parts concerning agriculture). Warszawa: Kancelaria Senatu, Biuro Informacji i Dokumentacji.
- Czyżewski Andrzej. 2001. Rola polityki makroekonomicznej w kształtowaniu warunków dla zrównoważonego rozwoju rolnictwa. [W] *Jaka polityka gospodarcza. Kluczowe problemy gospodarki* (Role of macroeconomic policy in shaping conditions for sustainable agricultural development. [In] Which economic policies. Key economic problems), ed. Urszula Płowiec, 99-102. Warszawa: PWE.
- Czyżewski Andrzej, Agnieszka Poczta, Łukasz Wawrzyniak. 2006. Interesy europejskiego rolnictwa w świetle globalnych uwarunkowań polityki gospodarczej (The interests of European agriculture in the light of the global economic policy context). *Ekonomista* 3: 347-369.
- Czyżewski Andrzej, Piotr Kutyk. 2012. Związki rolnictwa z otoczeniem makroekonomicznym w Polsce i Rosji. Próba porównania (Relations of agriculture with the macroeconomic environment in Poland and Russia. Attempt at comparison). *Ekonomista* 3: 345-368.
- Czyżewski Andrzej, Anna Matuszczak. 2013. Dochody i wydatki w budżetach rolnych Polski w mijającej perspektywie finansowej 2007-2013 (Revenue and expenditure in agricultural budgets of Poland in the forthcoming financial perspective 2007-2013). *Journal of Agribusiness and Rural Development* 2 (28): 33-44.
- Czyżewski Andrzej, Anna Matuszczak. 2014. Budżet rolny Polski przed wstąpieniem do UE i po akcesji. Poziom, dynamika, tendencje. [W] *Polska wieś 2014. Raport o stanie wsi* (Poland's agricultural budget before and after accession. Level, dynamics, trends. [In] Polish rural areas 2014: report on the condition of rural areas), ed. Iwona Nurzyńska, Poczta Walenty, 225-256. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Czyżewski Andrzej, Anna Matuszczak. 2015. KRUS w budżecie rolnym Polski w długim okresie (ASIF in Poland's agricultural budget in the long term). *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 403: 30-41.
- Gajda-Kantorowska Małgorzata, Katarzyna Tarnawska. 2009. Kontrowersje wokół roli „Paktu Stabilizacji i Wzrostu” jako instrumentu koordynacji polityki gospodarczej w ramach Unii Gospodarczo-Walutowej (The controversy over the role of the Stability and Growth Pact as an instrument of economic policy coordination within the Economic and Monetary Union) *Studia i Prace Wydziału Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie* 2: 9-28.
- MF (Ministerstwo Finansów). 2010-2018. *Projekty ustaw budżetowych na lata 2010-2018 oraz uzasadnienia do ustaw budżetowych na lata 2010-2018. Tom 1* (Draft budget laws 2010-2018 and explanatory notes to budget laws 2010-2018. Vol. 1). Warszawa: Ministerstwo Finansów. <http://www.mf.gov.pl>.

Summary

The aim of the article was to indicate expenditure on ASIF in relation to changes that took place in the agricultural budget of Poland after 2016, under the influence of the new option in the national economic policy, as well as the long term position of ASIF. As a first step, the theoretical reasons and impact of the change in economic policy options were discussed, followed by an analysis of the level and share of agricultural sector expenditure in the total budget and in GDP, in order to focus in turn more closely on social issues related to the agricultural sector through the prism of ASIF spending. It was pointed out that the share of budget expenditure on ASIF in the total budget expenditure of the state in the long run is gradually decreasing. Nevertheless, it is observed that the level of budget expenditure on ASIF is stabilizing at a level close to PLN 18 billion per year in nominal terms, while the need to maintain the existing services, both in terms of level and scale, remains undisputed

dr hab. Anna Matuszczak, prof. nadz. UEP
orcid.org/0000-0002-5045-5447
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
al. Niepodległości 10, 61-875 Poznań
e-mail: anna.matuszczak@ue.poznan.pl

Adres do korespondencji
prof. dr hab. Andrzej Czyżewski, prof. zw. UEP
orcid.org/0000-0002-6233-6824
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
al. Niepodległości 10, 61-875 Poznań
tel. (61) 854 30 17
e-mail: andrzej.czyzewski@ue.poznan.pl